

C z i n e Mihály: Én is úgy látom, hogy a Karinthy elvtárs által felvetett kérdés a legközelebb vivő ut a megoldáshoz, mert hogy Kopjás és a regényben szereplő figurák összessége egyformán elítélendő Móricz szerint is, az a regényből kitűnik. De én a regényben is azt érzem legfontosabbnak, s a színpadon is azt tartom legfontosabbnak kihozni, hogy itt az uri világnak egy változásáról van ugyan szó, de amit Móricz elítél benne, az a harmadik uton járó ember, egy reformistának útja. Szerintem a színpad elgondolása is jó, csak éppen a megoldás nem jó, mert az elején egy vigéces figurát mutat be, aztán egy tulságosan jó arcot mutató embert, a végén egy még jobb arcot mutató embert, s a hirtelen jött öngyilkosság nem volt indokolva.

Mi bizonyítja azt, hogy Móricz maga is ilyen harmadik uton járó embert akart Kopjásban megrajzolni? Mindjárt az első rész, amelyet Horvai elvtárs kifogásol, hogy sokminden van összehozva a színdarabban. A regény is körülbelül ugyanígy indul el, s ezt mutatja a Lina és Magdaléna közötti ingadozás. A kezdet kezdetén Magdaléna csak mint élmőkép jelenik meg, s majd a regény végén, ahogy a jó vonások eltűnnek Kopjásból - mert vannak benne ilyenek is: a hadifogság élménye, vagy az a tisztviselői kör is magával hozza ezt, amelyben van, - akkor szürkül el teljesen Lina alakja előtte s akkor lesz a Magdaléna-hoz való vonzódásból nagy szerelem. A regény végén az is benne van, hogy egyszerre kilöttyenti a pezsgőt.

Magdaléna és Lina szerepe szerintem nem eltulzott, hanem azért volt zavaró a Rokonok-ban, mert Kopjás elértéktelenedését más vonalon nem mutatta a színdarab, hanem elsősorban a Lina és Magdaléna

közötti ingadozásával azt mutattnam érzékeltette, hogy itt egy életnek a visszafelé menéséről van szó. Ha bekerülnek azok a részek, amelyekről itt szó volt: a Kardics-vacsora, amikor először ébred fel Kopjásban, hogy milyen jó érzés urnak lenni, s bekerül a központba, ahol a legnagyobb forduló van, azután a pesti ut, azután a házvétel, azután meghivatja zsurra az egész társaságot, akkor Lina és Magdaléna szerepeltetése nem lesz zavaró.

Én úgy látom, Karinthy elvtársnak van igaza Lina alakításában is. Az igaz, hogy a regényben Lina nem egészen annyira pozitív, mint a szindarabban. A szindarabban azért lesz nehéz ezt megoldani, mert a regényben Kopjás monológjával érezteti Móríczt, hogy kiról van szó. A cseléddel való zsörtölődéssel, a ruhaszabással is meg tudja mutatni a szindarab, hogy ez is egy kis ur, de a regényben mégis Lina szerepe az, hogy Magdaléna hidegségét, az uri felelőtlen-ségét /K a r i n t h y Ferenc: Gyerektelenségét/ éppen Lina alakjával fejezi ki, vagy azzal is indokolja. Éppen ezért nem volna szerencsés, ha Lina negatívabb lenne a darabban, mert akkor ez az ellentét elcsuszna. Ezt azért sem látnám helyesnek, mert ha fennáll az, amit Horvai elvtárs mondott, hogy Kopjás kezdettől fogva csak egy a polgármester és mások közül, akkor nem tudom, hogy mit ütünk. /H o r v a i István: Nem ezt mondtam!/ De amiket felhozott, azok ezt igazolták volna. Az igaz, hogy végső soron egy velük, de ezen ugy-kellene segíteni, hogy a polgármestert kellene még sokkal embertelenebbé rajzolni, mint ahogy a szindarabban most sikerült s az öngyilkossági részt olyanféleképen kellene megoldani, mint ahogy itt szó volt róla. Akkor a zavaró részek kiesnének.

A rokonság nemcsak olyan értelemben szerepel Kopjásnál, hogy a végén ezen csuszik el. Hiszen az egész rokoni terv megfogalmazásában is ötletszerűen vetődik fel a legvégén, a vacsorán, s épp ez zavarja az öngyilkosság kérdését, hogy Kopjás ilyen könnyehéjon

csuszik el. Ő ebben ténylegesen nem volt benne, csak hallgatólagosan. Tehát a rokonság vonala is azt mutatná, hogy egy ember, aki lehető becsületes szándékkal indul az uri világon belül, de éppen a megalkuvásokon, a sorozatos engedményeken keresztül egyre inkább hitvány gazember lesz. Ezt mutatják a monológok is, nem tudom ugyan, hogyan lehet ezt kihozni. A harmadik részben az is zavaró, hogy míg kezdetben Kopjést gondolkodó embernek mutatja be a regény, addig később éppen azt mutatja meg, hogy hitvány, értéktelen ember. Gondoljunk a házvételre, amikor azt mondja, hogy milyen jó lenne, ha tehermentesen lehetne megszerezni a házat. Vagy odébb: nézi az alvó vérost, mert az ő fejében a polgároknak a gondja föl. Szóval: éppen az, hogy nem mer szembenézni azzal, amit akar, szintén a visszájára fordul és az értéktelenségét fogja mutatni.

Abban is igaza van Karinthynek, hogy a végén jobban ki kellene hozni a pozitív vonásokat Kopjásnál, de meg kellene mutatni az indítékot is, hogy mennyire az egyéni sértődöttség van a lépései mögött.